

Раконцаи З.: НАШЕ ЛЕСНОЕ ХОЗЯЙСТВО В ПЕРВОМ ГОДУ НОВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО МЕХАНИЗМА

В 1968 году гослесхозы выполнили свои работы на высоком уровне. В области лесовосстановления, закладки леса и осветлений и прочисток леса в общем проблем нет, только в прореживании и проходных рубках отсутствуют подходящие стимуляторы. Государственные хозяйства характеризуются крайностями: в одних профессиональный уровень высок, а иные совсем не ведут хозяйство в своих лесах. Ведение лесного хозяйства органами водного дела, Советов и другими государственными ведомствами несет внезапный характер, учетные ведомости их ненадежны. В ведении лесного хозяйства сельскохозяйственными кооперативами проявляется решительное развитие, но они ещё сильно отстают от гослесхозов.

Rakoncay, Z.: OUR FORESTRY IN THE FIRST YEAR OF THE NEW ECONOMIC MECHANISM

The activity of State Forest Enterprises was of high standard in 1968. In general no problems were observed in the field of reforestation, afforestation and clearing operations. Only the carrying out of thinnings is not supported by proper incentives. Extremities characterize the forestry work of State Farm: some of them carry out high standard forestry, others do not manage their forests at all. Forestry activity of water management organizations, local councils, and other state organs is notionlike, their records are not reliable. In the cooperative farm forests a distinct progress can be observed, they are however lagging far behind the State Forest Enterprises.

Az erdő állapotának változása másfél évtized alatt a Dél-somogyi Erdőgazdaság két erdészetiében

SZÁNTÓ GÁBOR

Az erdészeti szintű üzemtervek készítése jó összehasonlítási lehetőséget ad egy-egy erdészeti és az üzemtervkészítők szakmai tevékenységének értékelésére.

A Kaposvári Állami Erdőrendezőség 1967-ben a Dél-somogyi Állami Erdőgazdaság iharosi és szentbalázi erdészetiében végzett erdészeti szintű üzemtervezést. Felvételre került, összesen 21 község határában az Erdőgazdaság erdőterületének közel 20%-a. A vizsgálat tárgyát képező erdőterületek közég-határos felsorolását, az első üzemtervezésnek, valamint az üzemterv megújításának időpontját, az első üzemtervi felvétel és a megújítás során talált terület- és fatömeg adatokat az 1. táblázat tartalmazza.

Bár az első üzemtervi felvételek különböző időpontokban készültek és csak az üzemterv megújítása készült azonos időben, mégis van egy időbeni tartamos átfedés — 9—16 év, gyakorlatilag másfél évtized — amely az összehasonlítást a gyakorlati szakember számára jó megközelítéssel lehetővé teszi.

Az eltelt időszak alatt bekövetkezett leglényegesebb területi változások — az 1961. évi és az 1967. évi átszervezések — a vizsgálatot nem zavarták, mert az 1967-ben felvett, korábban már üzemtervvel rendelkező területeket elemezték és a fatömeg adatokat a kiindulási területekre számolták át. Az 1961. évi VII. törvény végrehajtása során, valamint a belső területmozgás — pl. magtermő állomány kijelölése, utak létesítése, új erdőtelepítések belépése, talajvédelmi erdők kijelölése stb. — miatt bekövetkezett változásokat figyelembe vettem.

A kiindulási területekre vonatkoztatott 1967. évi élőfakészletet, a vizsgált időszak alatt kitermelt fatömeget, a hektáronkénti, valamint a terület- és időegységre vonatkoztatott fatömeg változást a 2. táblázat tartalmazza.

A legszembetűnőbb változás a számbavett élőfakészletben következett be, hektáronként 49 m³ növekedéssel. A tárgyalt időszak alatt évenként átlagosan 8 m³ körüli hektáronkénti fatömeg gyarapodás tapasztalható. Ez tartalmazza a tényleges évi növedéket és a két fatömegfelvételben adódó technikai különbséget is, de nem tartalmazza a kikerült tisztítási és egészségügyi fatömeget.

A fatömeg ilyen jelentős arányú növekedése mellett célszerűnek látszott a fa-

Első üzemtervezés és megújítás adatai

1. táblázat

Sorszám	Község határ	Üzemtervezés és megújítás évei		Vizsg. idősz.	Fa (növendék) termelést szolgáló részletek						Az I. terület fatömege hektáronként 1967-ben m ³
		I.	II.		területe		összes fatömeg		fatömege 1 ha-on		
				ha	ha	m ³	m ³	m ³	m ³		
		1	2	3	4	I.	II.	I.	II.	I.	
1	Bószénfa	1955	1967	12	216	283	29 708	55 569	137	196	254
2	Cserénfa	1951	1967	16	832	830	218 030	256 117	262	309	311
3	Gálosfa	1952	1967	15	584	509	50 615	49 336	86	97	102
4	Gödrekeresztúr	1951	1967	16	60	50	532	3 726	9	74	80
5	Hajmás	1951	1967	16	404	446	58 308	93 816	144	210	226
6	Kaposgyarmat	1951	1967	16	706	697	96 022	102 311	136	147	149
7	Kaposhomok ...	1951	1967	16	484	488	91 225	111 454	189	228	229
8	Kaposkeresztúr	1951	1967	16	310	328	41 370	70 798	133	216	221
9	Sántos	1951	1967	16	32	81	9 263	22 419	294	277	353
10	Szentbalázs	1951	1967	16	730	680	145 790	146 835	200	216	206
—	Szentbalázi erdészet:				4358	4392	740 863	912 381	170	208	210
11	Csurgó	1956	1967	11	5	5	23	86	5	19	19
12	Csurgónagy- marton	1952	1967	15	449	439	66 402	104 427	151	233	238
13	Gyékényes	1958	1967	9	533	592	120 533	165 375	226	279	278
14	Iharos	1952	1967	15	320	391	56 913	107 583	178	274	287
15	Iharosberény ...	1952	1967	15	1073	1109	264 151	346 251	246	312	319
16	Inke	1952	1967	15	286	147	26 435	17 750	92	120	117
17	Órtilos	1958	1967	9	429	431	65 032	80 306	151	186	185
18	Porrog	1956	1967	11	234	237	62 093	73 825	266	312	311
19	Porrogszentkirály	1956	1967	11	64	85	9 871	17 532	153	206	199
20	Porrogszentpál	1958	1967	9	4	4	995	947	223	236	236
21	Zákány	1958	1967	9	270	287	51 597	58 414	191	203	213
—	Iharosi erdészet:				3667	3727	724 045	972 496	197	261	257
—	Mindösszesen ...				8025	8119	1 464 908	1 884 877	183	232	232

kitermelések volumenének vizsgálata is. A fakitermelési üzemtervi előírásokat a 3. ábrázat tartalmazza.

Az üzemtervi előírásokból a véghasználatokat egységesen 20 évre, a gyéritéseket 5 vagy 10 évre — üzemtervtől függően — gyűjtöttem ki és ebből képeztem az 1 évre eső előírásokat és a hektáronként kitermelésre tervezett fatömeget. Az időarányos előírásokat az erdészetek egy évi előírásának és az eltelt évek erdészeti átlagának szorzata eredményezte. Az így képzett érték véghasználatnál területben 1⁰%, fatömegben 0,2⁰% körüli eltérést tartalmaz a községhektáronként külön-külön képzett és összegezett értékekhez viszonyítva.

Az időarányos üzemtervi előírásokat és teljesítéseket a 4. táblázat tartalmazza.

Sorszám	Község határ	Vizsgált időszak év	A vizsgált állományok			A vizsgált időszak alatti fatömeg változás			
			területe (I.) ha	élőfakész- lete 1967-ben m ²	időközben kitermelt fatömege m ³	1 ha-on			
						élőfa m ³	kiterm. m ³	össz. m ³	évente m ³
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
1	Bószénfa	12	216	54 905	6 505	117	30	147	12,2
2	Cserénfa	16	832	258 516	77 628	49	93	142	8,9
3	Gálosfa	15	584	59 536	31 778	15	54	69	4,6
4	Gödrekeresztúr	16	60	4 820	—	71	—	71	4,4
5	Hajmás	16	404	91 135	16 613	81	41	122	7,6
6	Kaposgyarmat	16	706	105 317	50 583	13	72	85	5,3
7	Kaposhomok	16	484	111 068	32 615	41	67	108	6,8
8	Kaposkeresztúr	16	310	68 485	18 188	87	59	146	9,1
9	Sántos	16	32	11 285	3 162	63	99	162	10,1
10	Szentbalázs	16	730	150 645	87 447	7	120	127	7,9
—	Szentbalázi erdőszet ...	15,7	4358	915 712	324 519	40	74	114	7,3
11	Csurgó	11	5	86	—	13	—	13	1,2
12	Csurgónagymarton	15	449	104 427	28 406	85	63	148	9,9
13	Gyékényes	9	533	148 228	14 907	52	28	80	8,9
14	Iharos	15	320	91 686	22 692	109	71	180	12,0
15	Iharosberény	15	1073	342 058	84 605	73	79	152	10,1
16	Inke	15	286	33 407	8 851	24	31	—	9,3
17	Órtilos	9	429	79 345	21 663	33	50	83	9,2
18	Porrog	11	234	72 864	21 190	46	91	137	12,4
19	Porrogsv. király	11	64	12 742	3 725	45	58	103	9,4
20	Porrogsv. pál	9	4	947	988	—12	247	235	26,2
21	Zákány	9	270	57 522	12 688	22	47	69	7,7
—	Iharosi erdőszet	12,6	3667	943 312	219 715	60	60	120	9,5
Összesen		14,3	8025	1 859 024	544 234	49	68	117	8,2

A fakitermelés tényezőit az üzemtervi nyilvántartásból, illetve a régi favágási tervek lezámolásából vettem. A tárgyalt időszak alatt a véghasználati előírásnak területben 68%-ban, fatömegben 70%-ban, a gyéritési előírásnak területben 90%-ban, fatömegben 155%-ban tettek eleget, így összes fakitermelési előírásukat 91%-ra teljesítették. A véghasználatok során kitermelték az összes terület 13%-át, ezért az évi véghasználati terület átlagosan mintegy 0,9%-ot ért el.

A fafajösszetétel változását és az egyes fafajok hektáronkénti fatömegét az 5. táblázat tartalmazza.

Érdekelhető változás a tölgy, fenyő, hárs területének összesen 6%-os növekedése, az üres területek, a cser, gyertyán és „egyéb” fafajok területének 6%-os

csökkenése. A legnagyobb hektáronkénti fatömeget jelenleg a a bükk, cser és a tölgy képviseli, ezek közel 50⁰/₀-a a 61 évnél idősebb korosztályban található. A fontosabb fafajok megoszlását a korosztályokban a 6. táblázat mutatja.

A vizsgált időszak erdőművelési tevékenységét a mérsékelt ütemű fenyvesítés (növekedés 206 ha), a nevelővágás során a tölgy felkarolása (növekedés 107 ha), a felújítási hátralékok (271 ha) felszámolása, a cser és a gyertyán mérsékelt visszaszorítása, ugyanakkor a hárs kisebb előretörése (növekedés 152 ha) és az egyéb fafajok körülbelüli szintentartása jellemezte.

Igen jelentős a hektáronkénti 49 m³-es élőfakészlet növekedés és a 8 m³/ha körüli évi növedék, ennek oka a jelentős mérvű előhasználatokban, a véghasználati megtakarításokban, ennek következtében az állományok átlagos korának emelkedésében keresendő. Véleményem szerint a kitermelt fatömegben belül a 42⁰/₀-os gyérítési arány — szemben az üzemtervben előírt 25⁰/₀-kal — igen jelentős szerepet játszott az élőfakészlet és az összes számbavett faproduktum emelkedésében, mert egyrészt olyan faanyagot adott a népgazdaságnak, amelynek egy része gyérítések nélkül veszendőbe ment volna, másrészt az összes kitermelési előírás 91⁰/₆-os teljesítése alapján lehetővé tette a véghasználatok

Üzemtervek fahasználati előírásai

3. táblázat

M e g n e v e z é s	Ü z e m t e r v i e l ő í r á s							m ³ /ha
	Véghasználat					Gyérítés		
	0—20 évre		1 évre		m ³ /ha	1 évre		
	ha	m ³	ha	m ³		ha	m ³	
Szentbalázi erdőszet	1321	350 923	66	17 546	266	452	4 273	9
Iharosi erdőszet	858	279 875	43	13 997	326	483	6 414	13
Összesen . . .	2179	630 798	109	31 543	289	935	10 687	11

Időarányos használati előírás és teljesítés

4. táblázat

M e g n e v e z é s	I d ő a r á n y o s e l ő í r á s é s t e l j e s í t é s						
	T e r v		T é n y				
	ha	m ³	ha	%	m ³	%	m ³ /ha
V é g h a s z n á l a t							
Szentbalázi erdőszet	1 036	275 472	718	69	195 072	71	272
Iharosi erdőszet	542	176 362	355	66	119 966	68	338
Összesen . . .	1 578	451 834	1 073	68	315 038	70	294
G y é r í t é s							
Szentbalázi erdőszet	7 096	67 086	6 991	99	129 447	193	19
Iharosi erdőszet	6 086	80 816	4 825	76	99 749	123	21
Összesen . . .	13 182	147 902	11 816	90	229 196	155	19
V é g h a s z n á l a t + g y é r í t é s e g y ü t t							
Összesen . . .	—	599 736	—	—	544 234	91	—

Fafajösszetétel változása

5. táblázat

F a f a j	I.		II.		I.	II.
	terület	fatömeg	terület	fatömeg	fatömeg 1 ha-on	
	%	%	%	%	m ³	m ³
Tölgy	21	25	22	25	222	275
Bükk	14	18	14	20	226	339
Akác	5	3	5	4	107	154
Cser	13	16	12	16	224	308
Gyertyán	26	21	25	19	155	171
Kóris	1	1	1	1	202	272
Hárs	5	5	7	5	178	183
Éger	3	4	3	3	235	209
Nemesnyár	1	1	1	1	221	297
Fenyő	5	4	8	5	142	140
Egyéb fajok	2	2	1	1	145	159
Üres terület	4	—	1	—	—	—
Összesen ...	100	100	100	100	183	232

32⁰/₀-os megtakarítását, különösen a tölgy, a bükk és a cser fatömeg akkumulációját. A vizsgált időszak alatt általában fahiány volt, még az alacsonyabb rendű faválasztékot is gond nélkül lehetett értékesíteni, ezért nem egyértelműen pozitív a jelentős véghasználati megtakarítás, amely az akkor uralkodó erdőnevelési és erdőgazdálkodási szemlélet érvényesítésének időszakában, a kellő műszaki és technikai felkészültség hiányával indokolható. Az új közgazdasági környezetben

Fajok megoszlása a korosztályokban

6. táblázat

Korosztály csoportok	felvétel	T		B		A		Cs		Gy		H		Fe	
		ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1—20 év	I.	406	25	279	24	297	69	184	17	686	33	119	31	205	49
	II.	362	20	142	13	210	47	45	4	337	16	138	25	383	61
21—40 év	I.	253	15	84	8	123	28	257	24	630	31	114	29	94	23
	II.	284	16	206	18	236	52	201	21	986	48	224	40	142	23
41—60 év	I.	605	36	234	20	7	2	297	28	508	25	94	24	69	16
	II.	405	23	145	13	4	1	269	28	487	24	86	15	40	7
61 évnél idősebb	I.	395	24	558	48	4	1	330	31	242	11	64	16	50	12
	II.	715	41	628	56	—	—	452	47	247	12	115	20	59	9
Összesen	I.	1659	100	1155	100	431	100	1068	100	2066	100	391	100	418	100
	II.	1766	100	1121	100	450	100	967	100	2057	100	563	100	624	100

természetszerűleg a véghasználatok kerülnek előtérbe, különösen a törzskiválasztó gyéritések veszteségesek, amelyeknek esetleges elmulasztása érezhetően befolyásolja a hasznosítható faproduktumot. Esetleg mentesíteni lehetne az előhasználatok fatömegét a költségek egy részétől úgy, hogy azokat az üzemtervek előírásai alapján fix összegben a véghasználatok viselnék, a kellő kapacitás biztosítása után, módot adva így az alacsonyabbrendű faválasztékok árleszállításához, a gyéritések megfelelő szintű elvégzéséhez.

Az üzemterv megújításakor mód nyílik az üzemtervek bírálatára is. A tárgyalt üzemtervek területkimutatásai jók voltak, területmérési hibából összesen 10 ha eltérés adódott (Csurgónagymarton). Az erdőleírás — bár az első felvétel és a megújítást nem azonos személyek végezték — kifogástalannak mondható. A fatömegmérés és fatömegszámítás megbízhatóságára véleményem szerint a véghasználatok hektáronkénti tervezett és tényleges fatömege ad támpontot. A tervezett véghasználati fatömeg 289 m³/ha volt, míg ténylegesen 294 m³/ha volt a kitermelés, így 2⁰/₀ körüli eltérés mutatkozik. A fahasználatok tervezésénél a véghasználatok előírása reális volt, a 68⁰/₀-os végrehajtás eredményeként az 1967—1977. év közötti időszakban lehetséges véghasználatok igen magasra emelkedtek, míg az előhasználatoknál területben talán maximalizált, fatömegben viszont jelentős mennyiséget termeltek ki, tehát alátervezés mutatkozott.

Új igényként jelentkeznek az erdészeti szintű üzemtervek készítése, ezzel egy időben a községhatáronkénti hozadékszabályozás eltörlése, és legalább erdészeti szintű — vagy erdőgazdasági szintű — hozadékszámítás bevezetése. Igényként jelentkeznek a modern gépi technológiák gazdaságosabb alkalmazása, a növekvő munkaerőgondok és az ezzel kapcsolatos szociális jellegű problémák miatt a koncentrált munkaterületek kialakítása, amelynek első láncszemét — a lehetőségekhez mérten — az üzemtervi előírások útján is biztosítani kell és a távlati érdekek sérelme nélkül, bizonyos variációs lehetőségre a gazdálkodóknak is módot kell adni.

Санто Г.: ИЗМЕНЕНИЕ СОСТОЯНИЯ ЛЕСОВ ЗА ПОСЛЕДНИЕ ПОЛТОРА ДЕСЯТИЛИТИЯ В ДВУХ ЛЕСНИЧЕСТВАХ ЮЖНО-ШОМОДЬСКОГО ГОСЛЕСХОЗА

Данные повторного лесоустройства, распространяющегося на продуктивную лесную площадь около 8 тысяч га, отражают уровень ведения лесного хозяйства за истекший период и качество работы лесоустройства. За это время лесничества выполнили предписания по главной рубке на площади в 68%, по древесной массе в 70% и предписания по промежуточному пользованию на площади в 90% и по древесной массе в 155%. В результате этой работы запас древесины на корню повышался приблизительно на 8 кубм на 1 га. Пропорции древесных пород при лесовозобновлении сформировались положительно: площадь дуба австрийского и граба сокращалась, а площадь дуба зимнего и летнего, липы и сосны увеличивалась. Повторное лесоустройство доказало достоверность прежнего учёта лесов и организации хозяйства. Разница планируемой и фактической главной рубки около 2%, планируемая площадь промежуточного пользования была также правильна. Значительное перевыполнение плана промежуточного пользования в древесной массе означает действие нового возрения.

Szántó, G.: CHANGES IN THE STATE OF TWO FOREST DISTRICTS IN THE DÉLSOMOGY STATE FOREST ENTERPRISE

The quality of forestry and forest management work in the passed years is reflected in the reappraisal of about 8000 hectares of forest area. 68 per cent of the area and 70 per cent of the volume prescribed as final cuttings, as well as 90 per cent of the area and 155 per cent of the volume prescribed as thinnings has been carried out. That resulted in a yearly increase of the growing stock by 8 cu. m. As a result of the reforestation work species composition changed favourably: the area of *Quercus cerris* and hornbeam decreased, and at the same time the area of oak, lime and conifers increased. The reliability of the earlier inventory was also justified by the new appraisal. There was only a difference of about 2 per cent between the planned and the actual final cuttings, and the planning of the intermediate cutting area proved also to be correct. The actual volume of thinnings, however, indicates the realization of the new concept of thinning operations.